

กรมทรัพย์สินทางปัญญา เดินหน้าศึกษาการเข้าเป็นภาคี WIPO GRATK หนุนใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อยอดนวัตกรรม โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เดินหน้าศึกษาแนวทางการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม (WIPO Treaty on Intellectual Property, Genetic Resources and Associated Traditional Knowledge: WIPO GRATK) ของไทย เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนกว่า 70 หน่วยงาน ซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าประเทศไทยควรเร่งเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาดังกล่าว เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การยกระดับความโปร่งใสของระบบสิทธิบัตร และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาของประเทศบนพื้นฐานของการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เปิดเผยว่า สันติสัญญา WIPO GRATK เป็นผลสำเร็จจากการเจรจาระหว่างประเทศที่ดำเนินมายาวนานกว่า 20 ปี ภายใต้การผลักดันขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) เพื่อกำหนดกลไกด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยประเทศสมาชิก WIPO กว่า 190 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยสามารถสรุปผลการเจรจาและรับรองสันติสัญญาดังกล่าวอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2567 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส นับเป็นสันติสัญญาฉบับแรกที่เชื่อมโยงทรัพย์สินทางปัญญากับทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources: GRs) และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง (Associated Traditional Knowledge: ATK) ที่ใช้ในการประดิษฐ์ เพื่อให้ทราบประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของ GRs ชนพื้นเมืองหรือชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของ ATK ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยปกป้องสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและเกิดการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเหมาะสม

อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากที่สามารถต่อยอดสู่การวิจัย นวัตกรรม และการพัฒนาอุตสาหกรรมในหลายสาขา ทั้งด้านการเกษตร อาหาร ยา เวชสำอาง ผลิตภัณฑ์ชีวภาพ เป็นต้น การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WIPO GRATK จึงเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับการคุ้มครองทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นว่า การใช้ประโยชน์

จากทรัพยากรพันธุกรรมของไทยจะเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และนำไปสู่การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เหมาะสมแก่ประเทศและชุมชนเจ้าของทรัพยากร

สำหรับการประชุมรับฟังความเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน ซึ่งกรมฯ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2569 ที่ผ่านมา ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประโยชน์และผลกระทบ แนวทางการเตรียมความพร้อม และการดำเนินงานที่เหมาะสม หากประเทศไทยพิจารณาเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WIPO GRATK โดยผู้เข้าร่วมมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยในหลายมิติ ขณะเดียวกันประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมด้านการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเตรียมกฎหมาย ลำดับรอง หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรองรับการดำเนินการตามพันธกรณีของสนธิสัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ

นางอรมน กล่าวเพิ่มเติมว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนมาประกอบการศึกษารายละเอียดของสนธิสัญญา WIPO GRATK อย่างรอบด้าน รวมทั้งประเมินประโยชน์ ผลกระทบ และวิเคราะห์แนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในทุกมิติ เพื่อจัดทำข้อเสนอประกอบการพิจารณาเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WIPO GRATK อย่างเหมาะสมและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศ พร้อมทั้งจะเผยแพร่ผลการศึกษาและความคืบหน้าให้ผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากกลไกระหว่างประเทศดังกล่าวในการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับการส่งเสริมการวิจัย นวัตกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศอย่างยั่งยืน